

מראי מקומות - ביצה

יג:

באומד, בכה"ג כל מה שהוא מפריש נכלל בהאומד, ואפי' אם מרבה במתכוין נחשב להפריש בעין יפה. וא"כ י"ל דגם אבא אלעזר ס"ל דמרבה במעשרות מעשרותיו מקולקלין, אבל זהו רק היכא דכבר הפריש השיעור במדה וכו'.

ד. ומאי ראית, האי אידגן והאי לא אידגן
הק' תוס', מה שייך לומר איפכא, דבשבלין יהא חייב ובהקדימן בכרי יהא פטור, הרי אם הוא חייב בשבליים, כ"ש בכרי, שכל מה שאח"כ יהא חייב. ותי' (כפי ביאור הקובץ שעורים אות מ"ו), דהמקשן סבר דתלוי אם כבר נתחייב, ובמירוח עדיין לא נתחייב עד שיראה פני הבית, והתרצן השיב, דתלוי במירוח, אף שעדיין לא נתחייב. והק' הקו"ש, איזה טעם יש לחלק בין גמר מלאכה, כיון דעדיין לא נתחייב בזה. ותי' דדין מירוח חלוק מראיית פני הבית, דמירוח הוא גורם החיוב, וראיית פני הבית הוא זמן חלות החיוב בפועל, אבל סיבת החיוב הוא ע"י המירוח, דהמירוח גורם שיתחייב בשעת ראיית פני הבית.

ה. המקלף שעורין... וכן לשבת
פרש"י, אחת אחת לא הוי מפרק תולדה דדש, דכלאחר הוא, אבל משקבצן בידו הויא תולדה דדישה וחייב. והק' תוס', הא דקאמר דרב מקלפא דביתהו כסי כסי בשבת, והא מלילה אסורה בשבת. ולכן פי' דמייירי שכבר נתלשו מע"ש מן השבלין. וכ' המגיני שלמה דכבר נשמר רש"י מקו' זו, דלעיל (יב:) פי' דמוללין היינו כשהם רכים, ופי' המגיני שלמה דרק אז הדרך הוא למלול באצבעותיו, אבל כשהם מתקשים אח"כ אין הדרך למלול אותן באצבעות, וא"כ הוי כלאחר יד.

ו. כיצד מולל
פי' תוס', ביו"ט, דאילו בשבת אסור למלול. וע' בר"ן (ו: בדפי הרי"ף) דכ' בדעת הרי"ף דשאלת הגמ' בשבת היא, מהא דהרי"ף הביא מימרא זו במס' שבת. וביאר הר"ן דס"ל להרי"ף דבשבת מותר למלול ע"י שינוי, וביו"ט מותר אף שלא ע"י שינוי, ע"ש עוד בזה.

א. כשם שתרומה גדולה ניטלת באומד

ולכאז' תמוה, מה שייך אומד בתרומה, הרי מן התורה אין שיעור בתרומה גדולה כלל, וא"כ אין שייך במציאות שיהי' הלכה של אומד. וכ' התוס' הרא"ש בגיטין (לא) דמה"ת אין שייך לומר אומד בתרומה, דהא חטה א' פוטרת את הכרי, ומה דנקט לשון אומד היינו משום תרו"מ, דיש לה שיעור מן התורה, וגם שייך לשון אומד בתרומה גדולה לענין הא דמדרבנן יש לה שיעור. ומה דילפי' מתרומה גדולה, כ' משום דבתרומה גדולה יכול ליתן מה שירצה, משא"כ במעשרות דאם מרבה במעשרותיו הרי אוכל טבליים, אבל עכ"פ יש ללמוד מתרומה דא"צ לתרום תרו"מ בדיוק, ויכול ליקח באומד.

ב. ובמחשבה

ע' בשו"ת רעק"א (קמא כ"ט, ד"ה אולם) שהביא קו' ר"י פיק, דאיך כ' הב"י דלא תקנו ברכות על מצוות שבלב, הרי יכול להפריש תרומה בלב, ומ"מ תקנו ברכה. והשיב ר' וואלף איגר בתשו' שם דכיון דתקנו מדרבנן דצריך להפריש דוקא בדבור, ממילא גם תקנו ברכה. והק' רעק"א על תי' זה דהא בע"ש יכול להפריש במחשבה, ואפ"ה תקנו ברכה. והוא תי' דכיון דשורש הענין הוי הפרשה ליתן לכהן, ויבוא לידי מעשה, מש"ה שפיר אמרי' דא"צ נחשב דברים שבלב ותקנו ברכה.

ג. כך תרומת מעשר ניטלת באומד

וכ' תוס' בגיטין (לא. ד"ה כשם) דלכאז' מוכח דס"ל לאבא אלעזר בן גמלא דמרבה מעשרותיו אינן מקולקלין, דהא גם במעשרות ס"ל דין זה דיכול להפריש מאומד, ואיך יכול להפריש מאומד, הרי אולי ירבה מעשרותיו, אע"כ ס"ל שאין חסרון בזה. אולם ע' בתורת זרעים (תרומות א, ז) שכ' דבאמת יש ב' אופנים של הפרשת תרו"מ, יש הפרשה מאומד ויש הפרשה במדה במשקל ובמנין. והיכא דהפריש במדה וכו', בזה כ"ע מודו דאם מרבה במעשרותיו הרי הם מקולקלין. אבל היכא דהפריש